

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ГРОШОВОГО ПОТОКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В сучасних умовах господарювання, при обмеженості фінансових ресурсів та безмежності їх потреб, особливою актуальністю, відзначаються питання щодо забезпечення життєдіяльності підприємств. Процес здійснення грошових надходжень (формування вхідних грошових потоків) та виплат (формування вихідних грошових потоків) є передумовою безперервного та стабільного функціонування підприємства. Необхідність в організації аналізу грошових потоків на підприємствах обумовлена існуванням практичних потреб фінансового управління, що стоять на рівні проблеми виживання окремих підприємств, галузей і виходу із кризового стану економічної системи в цілому.

Основи сутності, виникнення та руху грошових потоків достатньо широко розглянуті в економічній літературі, а саме дослідженню даної проблематики присвятили свої роботи такі вчені, як М.Д. Білик, І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Г.О. Крамаренко, Є.В. Мних, А.М. Поддєрьогін, В.В. Ковальов, Е.Ф. Брігхем, Дж. К. Ван Хорн, А.М. Кінг, Т. Райс та інші. Розглянемо різні погляди науковців на сутність економічної категорії «грошовий потік».

На думку А.І.Бланка, грошовий потік (cash flow) – основний показник, що характеризує ефект інвестицій у вигляді грошових коштів, що повертаються інвестору [2, с. 394].

Е.Ф. Брігхем вважає, що грошовий потік: фактичні чисті грошові кошти, які приходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом певного періоду [1, с. 425].

Ф.Ф. Бутинець, стверджує, що грошовий потік – найважливіший самостійний об'єкт фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [3].

На думку Є.В. Мниха, грошовий потік – сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, які генеруються його господарською діяльністю [8].

Отже, грошовий потік – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті господарської діяльності підприємств. У загальному вигляді під грошовим потоком розуміється

різниця між коштами, що надійшли, і сплаченими.

На підприємстві можливе виникнення трьох фінансових ситуацій, кожна з яких пов'язана з наявністю чи відсутністю грошових коштів:

- виплати перевищують надходження грошей до підприємства за певний період. У цьому випадку виникає дефіцит коштів, усунення якого вимагає залучення додаткових фінансових ресурсів, що також пов'язано з витратами;
- надходження грошових коштів перевищують виплати, що може призвести до надлишкової ліквідності. Вільна готівка – це не прибутковий актив, тому вона повинна використовуватися для одержання додаткового доходу, що вимагає здійснення фінансових заходів щодо розміщення таких коштів;
- збалансованість потоків платежів забезпечує стан фінансової рівноваги (ліквідності), який гарантує існування підприємства в короткостроковому і довгостроковому періодах та задовольняє фінансові потреби зацікавлених у підприємстві груп осіб.

Необхідно зауважити, що за останній час у світовій практиці простежується тенденція до здійснення оцінки діяльності суб'єктів господарювання, ефективності вкладених капіталів за грошовими потоками. Донедавна у зарубіжній і вітчизняній практиці перевагу надавали показникам прибутковості, рентабельності. За основу при цьому брали абсолютні показники операційного, валового, чистого прибутку та відносні коефіцієнти прибутковості активів, власного капіталу, операційної рентабельності.

На величину прибутку суттєвий вплив можуть мати інші чинники, пов'язані з обраними методами обліку доходів і витрат, зокрема нарахування амортизації, розподілу непрямих видатків. Серйозною проблемою на шляху досягнення ефективної роботи може бути нерациональне використання накопиченої додаткової вартості. Є немало прикладів, коли підприємства за даними обліку і звітності спрацювали прибутково, мали значну заборгованість і дефіцит грошових коштів. Тому, наявність прибутку не завжди означає наявність у підприємства вільних грошових коштів, доступних для їх використання.

Світовий досвід показує, що оцінка діяльності підприємства за грошовими потоками має суттєві переваги у порівнянні з традиційним аналізом ефективності на підставі показників прибутковості, рентабельності тощо.

Класифікація грошових потоків	
За масштабами обслуговування господарського процесу	<ul style="list-style-type: none">- Грошовий потік підприємства в цілому- Грошовий потік за окремими видами господарської діяльності- Грошовий потік за окремими структурними підрозділами- Грошовий потік за окремими господарськими операціями
За видами господарської діяльності	<ul style="list-style-type: none">- Грошовий потік з операційної діяльності- Грошовий потік з інвестиційної діяльності- Грошовий потік з фінансової діяльності
За спрямованістю руху грошових потоків	<ul style="list-style-type: none">- Позитивний грошовий потік- Негативний грошовий потік
За методом визначення обсягу	<ul style="list-style-type: none">- Валовий грошовий потік- Чистий грошовий потік
За методом оцінки в часі	<ul style="list-style-type: none">- Теперішній грошовий потік- Майбутній грошовий потік
За безперервністю формування в періоді, що розглядається	<ul style="list-style-type: none">- Регулярний грошовий потік- Дискретний грошовий потік
За стабільністю тимчасових інтервалів формування	<ul style="list-style-type: none">- Регулярний грошовий потік з рівномірними тимчасовими інтервалами- Регулярний грошовий потік з нерівномірними тимчасовими інтервалами
За рівнем достатності обсягу	<ul style="list-style-type: none">- Надлишковий грошовий потік- Дефіцитний грошовий потік

Рис. 1. Класифікація грошових потоків підприємства за основними показниками [2]

Система основних показників, що характеризують обсяг сформованих грошових потоків підприємства, включає: обсяг

надходження коштів; обсяг витрачання коштів; обсяг залишків коштів на початок і кінець даного періоду; обсяг чистого грошового потоку; розподіл загального обсягу грошових потоків окремих видів за окремими інтервалами даного періоду; оцінку факторів внутрішнього і зовнішнього характеру, що впливають на формування грошових потоків підприємства.

Потрібно зазначити, що грошовий потік є агрегованим, оскільки він включає у свій склад різні види потоків, які обслуговують господарську діяльність підприємства. Для забезпечення ефективного цілеспрямованого аналізу грошових потоків вони вимагають визначеної класифікації. В економічній літературі наводиться класифікація за різними ознаками. На наш погляд, найбільш повна класифікація грошових потоків підприємства запропонована І.А. Бланком (рис.1).

Розглянута класифікація дозволяє більш цілеспрямовано здійснювати аналіз грошових потоків підприємства за різними видами його діяльності.

Ефективність управління грошовими потоками полягає в тому, що:

- грошові потоки допомагають забезпечити ритмічність операційної діяльності.
- при раціональному управлінні грошовими потоками зменшується потреба залучення капіталу, прискорюється оборотність оборотних коштів;
- активні форми управління грошовими потоками забезпечують підвищення прибутковості операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів, а також зниження ризику неплатоспроможності підприємства;
- розвиток підприємства і його фінансова стійкість залежать від того, наскільки синхронізовані між собою в обсягах і часі грошові потоки.

Важлива роль у прийнятті ефективних управлінських рішень щодо грошових потоків належить їх аналізу. Мета аналізу грошових потоків – оцінити здатність підприємства отримувати грошові кошти у визначених обсягах і в установлених строках, необхідних для здійснення запланованих витрат. Аналіз руху коштів полягає насамперед у розрахунку сум надходжень та витрат за окремими видами діяльності, визначенні загального залишку коштів на підприємстві за звітний період, порівнянні показників звітного періоду з попереднім, виявленні причин зменшення надходжень і збільшення витрат.

Література:

1. Адамик Б.П. Монетарна політика Національного банку та її вплив на рівень інфляції в Україні // Світ фінансів. – 2008. – № 2. – С. 27-33.
2. Адамик, О.В.; Адамик, К.Б. Автоматизація обліку безготівкових коштів: проблеми формування інформації та технологія її обробки // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітняські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 березня 2019 р.). Частина 2. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – 545 с. – С. 442-451
3. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2-ге вид., без змін.–К.: КНЕУ, 2007.–592 с.
4. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. – К.: МП «ИНТЕМ» ЛТД, «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995. – 448 с.
5. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту. Пер. з англ. / Є. Брігхем. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: Рута, 2003. – 680 с.
7. Литвин З.Б. Аналіз формування і використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання / З.Б. Литвин // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми сталого розвитку економіки України в умовах інтеграційних процесів» м. Ужгород, 2014.-С.71-75.
8. Литвин З.Б. Необхідність економічного аналізу в системі управління підприємством / З.Б. Литвин // Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» м. Чернігів, 2014. - С.125-127.
9. Литвин З.Б. Теорія економічного аналізу: Методичні поради і завдання з дисципліни, для студентів напрямку підготовки «Менеджмент» 6.030601 усіх форм навчання. – Тернопіль.: Економічна думка, 2010. – 224 с.
10. Мних Є. В. Економічний аналіз: Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
11. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.